

Végére hagytam a legfontosabbat és a legközismertebbet a filmoktatás kérdésében: igazán eredményre vezető, egyben pedig az iskolákat anyagilag meg nem terhelő eszközzé csak akkor válik a film, ha az iskolatípusonként kiválogatott *minimum garnitúrák minden egyes tekercse minden iskolának saját tulajdona lesz s akkor mutatja be a tanár, amikor annak szükségét látja.*

Egy azonban bizonyos. S ez az, hogy a fimoktatás mai állapota nem végleges helyzet, hanem *kezdet, sőt a kezdet kezdete*, amelyet sokszorosan kell megbeszélni megvitatni — *a vetítő tanárok föltétlen bevonásával!* — hogy mielőbb betölthesse az oktató munkában megillető helyét.

Dr. Aldobolyi Nagy Miklós.

Csodagyerekek

Első közlemény.

Bevezetés. Nemcsak nálunk, hanem elmondhatjuk, hogy az egész világon valami nagyon nehezen megmagyarázható nyugtalanság, lázas türelmetlenség lett úrrá az embereken. Ugyanis nagyon sokan nem győzik bevárni a dolgok természetes fejlődését, erőnek erejével meg akarnak gyorsítani minden lassú, de folyamatos és természetes haladást, mintegy meg akarják mindenben előzni korukat, így a gyermeknevelésben is. Sokan a gyermekkor lassúnak képzelt és folyamatos fejlődését is meg akarják gyorsítani, ifjút, felnőttet akarnak belőle mielőbb nevelni s nem hagyják, hogy gyermek lehessen a gyermek. Korunk mohó felvilágosító lázban ég. Már a három éves gyermeket is felvilágosítani kívánják egyes körök arról, hogy „hol volt, mielőtt megszületett, hol jött ki“, stb. (L. Gyermeknevelés 1935. évf. júliusi számát a 78. oldalon).

Korunk minden téren megnyilvánuló lázas türelmetlenségének következménye az a töméntelen sok csodagyerek is, akiket úton-útfélen, privátlakásokban és nyilvános termekben mutogatnak. Csodagyerek itt, csodagyerek ott, csodagyerek mindenütt! Alig van ma már család, hol csodagyerek nem volna. Olyan kínosan nagy a túltermelés, hogy ma már csak a józanul gondolkodni tudó családok nélkülözik csupán a csodagyerekeket. Felette jellemző sajátása korunknak, hogy tengernyi sok az okos gyermek s ezzel szemben feltűnően kevés az okos felnőtt. Sokan korunkat a középszerű, átlagemberek korának tartják. Sőt Kornis Gyula „Az államférfi“ c. munkájának I. kötetében ezeket írja: „Európaszerte a politikai mikrokefália aggasztó méreteket ölt. Ujabban még Angliában, a politika klasszikus hazájában is panaszkodnak, hogy a nagy politikai vezéregyeniségek tünedezőben vannak. A többi országban még csüggedtebben elmélkednek arról, hogy végzetesen kevés ma a nagy tehetségű és hivatott államférfiak száma“. Ez pedig felette veszedelmes jelenség, mert a politikától függ a népek millióinak jó, vagy balsorsa.

Csodagyerekekben a világháború előtti időkben sem volt hiány, csak legfeljebb tán még sem volt oly megmérhetetlen nagy bőségben, mint napjainkban.

Semmi szükségünk sincsen mesterségesen kitenyészített csodagyerekekre, sőt igen nagy kárát valljuk ezeknek, mert belőlük nemcsak, hogy tehetséges felnőttek nem lesznek, hanem még az átlagot sem érik el s az elégedetlen, az étellel meghasonlott embertársaink számát növelik csupán. A gyermekek korai és túlsok produkáltatása igen káros és annak igen siralmas vége szokott lenni. Legtöbbje időelőtt kimerül, fejlődésében megáll, az életben nem boldogul, igen tekintélyes részük pedig fiatalon pusztul el. A megmaradtak legtöbb esetben az ügyis mind szélesebbé váló lelki válság hullámainak teszik még mélyebbé és még sötétebbé.

Több ok késztetett arra, hogy ezzel a kérdéssel foglalkozzam. Az egyik ok az, hogy napjainkban nagyon is aktuális ez a probléma. A legfontosabb ok pedig az, hogy nagyon is bőséges alkalom adódik e témánál a legváltozatosabb s egyúttal a legsúlyosabb nevelési hibák feltárására és a lelki higiénia követelményeit durván megsértő nevelői eljárások bemutatására. Nem kisebb jelentőségű az az ok sem, hogy a csodagyerekek mesterséges kitenyészítése ellen minden eszközzel küzdeni kell, mert ezekből megmérhetetlen erkölcsi kár származik és valósággal nemzet-i csapásként könyvelhetjük el őket. A küzdelem eredményességére pedig akkor számíthatunk legbiztosabban, ha sorra vesszük azokat az okokat, amelyek a csodagyerek-túltermelést előidézik s ezen okok feltárásával és meggyőző felvilágosító munkával beláttatjuk a szülőkkel felfogásuk tévességét, eljárásuk helytelen, sőt veszedelmes voltát. Hat ilyen előidéző okkal foglalkozom. Ezek: 1.) Általánosan megnyilvánuló tehetségláz, 2.) A szülők hiúsága, 3.) A szülők kapzsi önzése, 4.) A családi élet válsága, 5.) A szülők tájékozatlan elfoglaltsága, 6.) A gazdasági válság.

1.) *Általánosan megnyilvánuló tehetségláz.* Minden tollforgató pedagógus vaskos könyvet tudna arról írni, hogy a szülők tekintélyes százaléka mindig sokkal nagyobb tehetséget lát gyermekében, mint amennyi valóban feltételezhető. A bukott diák is legtöbbször tehetséges a szülő szemében, csak a tanító, tanár nem méltányolta kellőképp a család által elismert kiváló tehetséget. Abba még bele tud törődni a szülők egyik-másika, ha olyan véleményt hall gyermekéről, hogy lomha és rossz, de ha ehhez még azt is hozzáfűzik, hogy „esze pedig volna a lurkónak“, akkor már megcsillan a szeme, felderül az arca, máris megvigasztalódik. De, ha azt merészeli állítani a pedagógus, hogy a gyermek gyengén van megáldva szellemi értékekkel, főként ha azt meri állítani róla, hogy ostoba, a szülők ezt a legnagyobb sértésnek veszik és megvigasztalhatatlanok. Ugyanis a szülők jórésze hajlamos arra, hogy gyermekének legcsekélyebb megnyilatkozásában is feltűnő és ritka tehetséget lásson, mely felfedezést kiadós megnagyítással adják tovább a rokonok s a család jóindulatú szomszédai és barátai. Különösen a művészeti iskolák művészpedagógusai tudnának sokat beszélni erről a kérdéssel s az elfoglalt szülők keservesen befizetett tandíjáról. A zene-, ének- és táncoktatók a szülők állandó és ebirha-

tatlan ostromának vannak kitéve, hogy az esetleg veleszületett antilamentummal megáldott gyermekből is művészt neveljenek. Ha a gyermek játékos keze végig nyargal a zongora billentyűjén, a nagyralátó szülők már valami világhódító tehetség korai jelentkezéséről vannak meggyőződve. Még nincs is kinn minden foga, máris a jövő operaénekesét, az ünnepektől hangtüneményt látják benne a tehetségláztól túlfűtött szülők. Alig indul el a baba a szőnyegen, bizonytalan tipegései közben is felfedezik benne a jövő nagy mozdulatművészt, a parkett primadonnáját. A mai ember jelszava nem a boldogság, hanem az érvényesülési láz, a mindenáron való feltűnni akarás. Találón írja Perlaky Lajos: „A mai anyák karrierért imádkoznak a fiaik számára és nem jellemért!” Pedig a jellem a fontosabb s nem a tehetség, a karrier! Az életben való boldoguláshoz nem annyira tehetség, mint inkább szilárd jellem kívánatos. A tehetség mit sem ér, sőt káros jellem nélkül.

Fellette káros a szülők amaz eljárása, amikor a gyermek felcsillanó tehetsége fejlesztésére fordítják minden figyelmüket, a jellemnevelést pedig teljesen elhanyagolják. Jó példa erre a pécsi születésű Frankl Móric esete. Már 4 éves korban kezdett bontakozni számolóképesége, 5 éves korában 6—7 jegyű számtani feladatokat pillanatok alatt oldott meg. Városról-városra, országról-országra hurcolták és mutogatták, jellemnevelését azonban elhanyagolták. Ifjú korában Pestre került, itt erkölcsileg teljesen elzúllott, az elmegyógyintézetnek is lakója volt egy ideig, majd Amerikába vándorolt ki s ott eltűnt az emberengetegben.

Azt se felejtsek el a szülők, hogy a gyermek korán megnyilvánuló tehetsége nem szokott a végtelenségig tovább fejlődni, hanem gyakran megáll a fejlődés, sőt a visszaesések is gyakoriak. Idevágó példa a ma is élő Pöhler Ottó esete. Braunschweigben született 1892-ben. Húsz hónapos korában már jól olvasott s hamarosan a világtörténelem valószínű tudósa lett. 18 éves korában egyetemi hallgató lett, de akkor már nem mutatott semmi kiválóságot. Vizsgáit letette, de sohasem tudott az átlag ember fölé emelkedni s teljesen jelentéktelen felnőtt lett belőle.

A természet néha nagyon is szeszélyesen jár el némelyik gyermek fejlődésénél s úgy látszik, hogy amit a jobb kezével ad, azt elveszi a bal kezével. Inaudi kiváló olasz számológépművész 6 éves korában egyszeri hallásra 25 számot is meg tudott jegyezni, másoldalú képességei azonban teljesen csődöt mondtak, sőt még az algebra iránt sem mutatott semmi érzéket. Clewland amerikai pszichológus pedig egy 54 éves gyengeelméjű sakkművészt említ, ki nem tudta mennyi 2×2 .

Voltak és hála Istennek vannak is olyan szinte tapasztalaton felüli fényben felragyogó tehetségek, akik már gyermekkorban is mindenkit bámulatba ejtettek. Ezeket azonban ne nevezzük csodagyerekeknek, mert annyira kompromitálták már ezt a nevet a tehetségláztól kipirult arcú szülők, hogy ezen a megjelölésen a józan és komoly emberek csak mosolyogni és szánakozni szoktak. Ezek nem csodagyerekek, hanem emberi csodák. Ilyen emberi csodák voltak már kora gyermekkorunkban a következők: Gaus már 3 éves korban oldott meg nehéz számtani feladatokat. Ampère is kitűnően számolt már 4 éves korában. Haydn 8 éves

korában tűnt fel csodálatos reprodukáló képességével, 11 éves korában pedig már operát írt. Mozart 6 éves korában adja első nyilvános koncertjét, 11 éves korában pedig már komponált. Meyerbeer 9 éves korában lép a pódiumra. Raffael 9 éves korában került Peruggio iskolájába. Van Dyck is kiválóan rajzolt már gyermekkorában. Mendelsohn 11 éves korában kezdett komponálni. Liszt Ferencünk is emberi csodának számított már gyermekéveiben. Dürer 13 éves korából származó önarcképe ma is látható Bécsben az Albertinában.

A természet nem szokta elárulni titkát, hogy játszik-e, vagy komoly munkát végez, hogy a csodagyermekből emberi csoda lesz-e, vagy csak ideig-óráig tart tündöklése. *Dr. Kűhár Flóris* említi egy ilyen esetet „Bevezetés a vallás lélektanába” c. munkájában. Organ Nelli, kit a jó Isten Nellikéje néven becéztek, 4 éves korában áldozott a corki (Irország) püspök engedélyével. Teljesen kifejlett vallási öntudata volt, főként az Eucharistika iránt. Négy és fél éves korban halt meg 1908-ban, addig 31-szer áldozott.

Néha a gyermekkor nem mutat semmi kiválóságot s csak a férfikorban jelentkeznek a lángelme. Tintoretto 30 éves korában tűnik fel alkotásaival, Tiziánál 40 éves korában kezd mutatkozni a zseni és 99 éves korában még oly hatalmas munkát fest, mely művészete tetőpontját jelenti. Az irodalom terén is későn szokott jelentkezni a tehetség, 20–30 év között szokott kibontakozni.

A tehetségláztól nyugtalanná lett szülőkre megnyugtatólag fog hatni, ha *Wesely Ödön* tollából közlöm a következőket: „Galton szerint 1.000.000 ember között van 831.140 közepes szellemi tehetségű. A fennmaradó 161.860 ember közül a fele átlagon felüli, a másik fele az átlagon alul van. Az átlag fölötti első felében van 250, akit mint rendkívüli tehetséget, mint zsenit lehet megjelölni; a másik felében ugyanannyi az egyáltalán nem nevelhető.” Kisebb számokra is átválthatjuk most már ezeket az adatokat s azt mondhatjuk, hogy 4.000 gyermek között akad egy kiváló tehetség, egy emberi csoda. Még gyakorlatiasabban is tárgyalható e kérdés. Számítsunk egy osztályra átlagosan 50-es létszámot, akkor azt mondhatjuk, hogy minden 80 osztály vallhat magának egy fényes elmét. Ha pedig egy fővárosi iskolában 20 tantermet tételezünk fel, akkor négy ilyen iskola termel ki egy emberi csodát, a többi száz és száz, meg ezer, az már tényleg csak „csodagyerek” lesz a tehetségláztól égő szülők szemében.

2). *A szülők hiúsága.* A hiú szülők szertelen és nevetséges önimádásukat igen gyakran átviszik a gyermekre is, már akkor, amikor még alig látszik ki a pólyából, de máris túlon-túlbecézik, hurcolják, mutogatják, ringatják s nem hagyják aludni, harmónikusán fejlődni a kitenyésztésre preparált jövő csodagyereket. Alig jelenik meg arcocskáján az első mosoly, máris megállapítják róla: Jaj, de okos, be aranyos, de gyönyörű, világszépe. Amint nyiladozni kezd értelme, reggeltől estig ilyesmiket hall: Aranyom, szentem, csillagom, galambom, te vagy a legszebb a világon, te vagy a legaranyosabb, a legbájosabb gyerek a földön. Ha a szavak valódi jelentését zsenge kis értelme talán még nem is tudja felfogni, a hangszúlyból, túlradó oktan nagy szeretetből annyit mégis kiérez, hogy dicsérik,

hogy meg vannak vele elégedve, hamar megérzi, hogy ő valami igen jelentékeny tagja családjának. Az ilyen túlságosan becézett, túlgondozott, agyontáplált elkényeztetett gyermekből lesznek a későbbi években azok a fajankók, akik sehol sem tudják megállni a helyüket. Alig indul el a szőnyegen, a családi tanács máris megállapítja róla, hogy született balleminatehetség; ámulják, bámulják, dicsérik, biztatják, mutogatják és produkáltatják, tenyerüket pedig vörösre tapsolják. Alig győzik kivárni, hogy 3 éves legyen a csöppség, máris batett-iskolába járatják. A nevetségességig hiú szülők a folytonos biztatásokkal és dicsérgetésekkel mesterségesen fejlesztik ki már a kicsi gyermekben a hiúságot, a feltűnni és tündökölni vágyást és önzést. Az agyoncsodált kis majom orra lassanként már nem is érez más illatot, csak tömjént, fülének pedig legszebb muzsika a taps,

Egy kis hatéves fiúcskát hoztak kezelésre nemrég a Gyermeklélektani Intézetbe, aki valami csodálatos sárgás-zöldes folttal az arcán jött haza egyik nap az iskolából. Az anya rögtön megkérdezte a folt eredetét. A fiúcska értelmesen elmondta, hogy a szomszéd osztály tanító bácsijától kapott egy nyaklevest, mert tanítási idő alatt egyik társával a tanterem ajtaja előtt verekedett és lármázott. Az anya nem tért napirendre a dolog felett, hanem bement másnap az iskolába megkérdezni közelebb-ről is a dolgot, mert már többször tapasztalta, hogy fiúcskája nem mindig mond igazat. Az anya az iskolában megtudta, hogy a folyosói jelenetből egy árva szó sem igaz. Valamelyik gyermek vadgesztenyét hozott az iskolába s annak olajos, szűrös külső burkával csinálta saját maga azt a különös foltot az arcára. Az anya elpanaszolta az iskolában, hogy bizony máskor is szokott a fiú akkorákat füllenteni, azért az iskola igazgatója hozzánk küldte őket. Amikor az anya a fenti panaszt elmondta, kértük, hogy mondjon még több ehhez hasonló füllentést, hogy könnyebben megtalálható legyen a hazudozások indító oka. Az anya a következő esetet mondja el: Egyik nap eljött hozzájuk egy rég nem látott ismerősük, ki hosszabb időt töltött távol a fővárostól. Szomorú arccal lépett be s részvétének nyilvánításával kezdte meg a társalgást. Az anya nem értette a dolgot, mert részvétnyilvánításra semmi ok sem volt. Az ismerős látva az anya meglepődését, elmondta, hogy fiával találkozott az utcán, akitől érdeklődött a család hogyléte felől. A fiú elmondta, hogy nagy baj van otthon, mert a nem régen született kis testvérkéjét mamája elveszítette a Jánoshegyen. Ehhez még az tartozik, hogy a fiú egyetlen gyermek és testvére nem is volt soha. Ezekután már tisztán állt előttünk, hogy egy túlkényeztetett kis fantasztikus hazudozóval van dolgunk. További kérdéskérdéseinkre elmondta még az anya, hogy a fiúcska csodagyereknek számított a családban kisebb korában, mert oly okos volt, hogy az egyszer hallott mesét csodálatosan kiszínezve tudta elmondani, sőt 3—4 éves korában már maga talált ki oly fantasztikus meséket, amelyeken még a felnőttek is nagyszerűen mulattak. Sokat volt a gyermek felnőttek társaságában, mert a nagyszülők is együttlaknak velük, nagybácsik, nagynénik s a család barátai is sűrűn jártak házukhoz, akiket kifűnően elmulatott a kis csöppség. A fiúcska állandóan a társaság központja volt, sokat produkáltatták, nevettek rajta, dicsérték és tapsoltak neki. Tehát már egész

kicsi kora óta megszokta a szereplést, a dicséretet, a tapsot, már a pöttyön gyermekben kifejlődött így a feltűnnivágyás, az érvényesülési láz s most, hogy az iskolába került, ahol nem állhat mindig az érdeklődés központjában, ahol ő csak egy a sok között, azért ilyen fantasztikus hazudozásokkal gondoskodik arról, hogy az iskolában is központ lehessen, hogy ott is vele foglalkozzanak állandóan. A szülők hallottak arról, hogy a képzelet, a fantázia igen értékes eleme az értelemnek, ezért biztatták képzeletének csillogtatására. Arra azonban már nem gondoltak, hogy csak a teremtő fantázia az igazi érték, míg a fantázia zabolátlansága nagyon is káros. A zabolátlan fantáziájú egyén nem tud helyesen ítélni, sem önmagát, sem másokat nem tudja érdeme szerint elbírálni; vagy leértékel mindent és mindenkit, vagy pedig túlbecsüli mindennek a jelentőségét, vagy könnyelművé, vagy túlságosan aggályoskodóvá válik általa. Igen nagy erkölcsi veszély is fenyegeti a zabolátlan fantáziájú egyént, mert a póránélküli fantázia sok salakkal szennyezi be a lelket. A túltengő fantázia fejlődésének tehát nem szabad teret nyitni, hanem inkább gátat kell emelni ellene már a korai gyermekévekben. Az ilyen gyermeknek nem fantasztikus meséket kell mesélni s vele ilyeneket meséltetni, hanem a valóság elemeiből összeválogatott mesét. A fantáziával bőségesen megáldott gyermek elbeszéléseinél pedig gondosan válogassuk szét a valóság elemeit a képzelet alkotásától s csakis a valóság elemeit tűrjük meg elbeszéléseinél.

A tapsok közt nevelt csodagyerek későbbi éveiben, amikor az élet szűrkesége folytán elmaradnak a tapsok, szerencsétlennek, elhagyottnak érzi magát, akit mindenki üldöz, mindenki bánt s a végén nemcsak környezetével hasonul meg, hanem önmagával is. A gyermek természeténél fogva úgyis önző s ha ezt a szülők még jobban táplálják majomszeretetükkel, akkor valósággal önimádást fejlesztenek ki bontakozó lelki életében. Ezekből lesznek azok a beképzelt majmok, léha jampecek, antiszociális dúvadak, kik túltengő önimádásukban legázolják a gyengéket, de az első komoly akadály előtt kétségbeesetten összeroppannak és hajótörtekévé válnak. Az ilyen agyoncsodált csodagyerek rendszerint már az iskolában leli fel boldogtalanságának első állomását, mert a folytonos dicsérethez szokott és ferdén fejlődő egyéniségét minden jelesnél rosszabb osztályzat boldogtalanná teszi. A rossz bizonyítvány pedig nem egyszer szökésekre bírja, sőt akárhányszor mint öngyilkos fejezi be agyontapsolt életét. Olyan túlzott majomszeretettel nevelnek manapság a hiú szülők, hogy némelyik gyermeknél egy kis feddés is elégséges ahhoz, hogy eldobja magától elrontott életét. Most nemrégén vonult fel a Práter utcai Zrínyi Ilona leánygimnázium VII/B osztályának valamennyi növendéke, hogy egy-egy szál krizantémot dobjanak annak az iskolatársuknak koporsójára a sírba, aki azért ugrott le a második emeletről és zúta magát halálra, mert tanárnője kifogásolni merészelt, amiért francia dolgozatát odaadta leírni szomszédainak.

A szülői hiúság sokszor olyan ferde gyermekkultuszt űz, amely gyermek-szépségszervekben, gyermekbálakban és színészkedésekben nyilvánul meg. Minden gyermekben nagy az utánzási készség s amint a hiú szülő erről tudomást szerez s látja, hogy gyermeke nagyobb moz-

gékonyssággal bír, menten elhatározza a hiú családi tanács, hogy színészcsodagyereket nevelnek belőle. Azonnal hozzá is látnak a gyermek preparálásához, kivetkőztetik teljesen gyermekiességéből, a primadonnák mesterkéltén kecses mozdulatait gyakoroltatják be vele, miáltal a gyermeki bájosságon, a természetes gyermeki hangon és mozdulatokon követnek el jóvá nem tehető erőszakot, amely kis bohóckodó majmot csinál a szerencsétlen csodagyerekből. Épen ilyen divatos, félszeg és felette veszedelmes kinövése a hiú szülők csodagyerek-kultuszának az a törekvése, mely gyermekbálok rendezésével már korán lopja be ártatlan gyermekeik lelkébe a kacérság, a tetszelgés ördögét. A hiúságtól rövidlátóvá lett szülők még maguk éleszítetik kicsinyeik lelkében azt a tüzet, mely esetleg később végső romlásukat okozza, ahelyett, hogy megakadályoznának és megóvnának őket olyan kísértésektől, mely fogékony lelküket megfertőzheti. Nem engedhető meg, hogy a gyermekben mesterségesen ápolják a mulatás, a folytonosan szórakozás utáni vágyat gyermekbálok rendezésével ez heteken át foglalkoztatja fantáziáját elvonja figyelmét és szorgalmát a tanulástól. Épen ilyen egészségtelen és veszedelmes félszeg kinövése a hiú szülők azon igyekezete, amellyel gyermekszépségversenyekre hurcolják kicsinyeinket. A gyermekszépségverseny rendszerint csak egyik állomása a később elkövetkezendő szépségkirálynő választásnak, ahol 18—20 éves korukban aligöltözötten mustrálgatják őket kaján férfiszemek s mint a piacra vezetett állatokat méreceskélük a kereskedők, épúgy méreceskélük az ő csípőjüket, sipcsontjukat és bokáikat. Sok hiú szülő valami nagy revűnek képzei az életet, ahol fitosorrú ficáncoló görliceleánya könnyen csinálhat karriért. Ezek a gyermekszépségversenyek is csak arra valók, hogy a szülők mértéknélküli hiúságát lopják bele már korán gyermekeik lelkébe. Pedig a gyermeki hiúság ellen erősen kell küzdeni, mert a hiúság társaságában állandóan sok alantas ösztön szokott megbújni. Különösen fontos, hogy a leánykák lelkében ne fejlesszék mesterségesen a hiúságot, mert különben is hajlamosak arra. Megszívlelésre méltó példaként felhozok egy esetet, amely egy előkelő angol leánynevelőintézetben történt meg. A szóban forgó intézet leány növendékei közös levelükben egy kérdést szögeztek az akkor már 70 felé ballagó Bernard Shawhoz: Igaz-e, hogy az intézet Lancy nevű növendékéhez huzamosabb ideje áradozó szerelmes leveleket ír? Az író titkára postafordultával válaszolt: Shaw Bernard hét esztendő óta egyetlen magánlevelet sem írt. Ez a válasz annyira lesújtotta a 17 éves csinos Lancyt, hogy öngyilkossági kísérletet követett el. Ekkor kiderült, hogy a fiatal leány már egy éve egyik ismerősével szerelmes leveleket íratott magának Shaw hamisított aláírásával. Ime hova vezetett a mesterségesen felduzzasztott hiúsága e serdülő leánynál, de a fiúk is sok veszedelmes kalandba bonyolódhatnak miatta.

3.) *A szülők kapzsi önzése.* Gyermekeik lelkében a legnagyobb kárt az önző szülők nevelése okozza. Minden szülő önző, aki kényeztetve nevel! Ugyanis a kényeztetés belső titkos rugója mindig a szülő önzése. Nem engedi a gyermeket pajtások közé, hanem állandóan maga mellett tartja csak azért, hogy ne kelljen izgulnia, rettegnie a gyermek távollétében. Kiemeli gyermekét a neki való keretből, a gyermekpajtások közül s a nem neki való

felnőttek társaságában hamarosan kinevelődik a koravén kis penészsvirág csodagyerek. Minden vágyát gondolkodás nélkül sietve teljesíti az önző szülő, csak hogy békében maradhasson a gyermek miatt. Merő önzésében nem gondol arra, hogy akinek minden vágyát beteljesítik, az sohasem fogy ki hóbortosabb vágyainak nyilvánításából. Már pedig az élet nem terített asztal, amelyről minden ellenszolgáltatás nélkül lehet gondtalanul lakmározni, hanem nagyon is erős harccal kell megküzdeni minden fataltért. Az is csak a szülő önzését és kényelmét szolgálja, amikor nem áldoz gyermekének annyi figyelmet és fáradtságot, hogy tervszerű és cél tudatos neveléssel előre megedzené őt az elkövetkezendő kemény és rideg életre, mely nem tesz engedményeket a kényeztetés által elpuhult egyén számára, hanem fegyelmezett embert kíván. A legtöbb kényeztetve nevelő önző szülő abban a kényelmes tévhitben él, hogy a kényeztetés a gyermek növekedésével bármikor abba lehet hagyni. Nagy tévedés ezt hinni, mert mentől több kívánsága teljesül, annál igényesebbé válik. A cukorral, játékkal túlhalmozott gyermek az idő haladtával moziba, színházba vágyik s ha bátortalan ellenkezésre talál szülei részéről, rögtön szeretetlenségről, fukarságról kezd panaszkodni oly hatásosan, hogy önző szülei még az esetben is elengedik, hogyha az a színdarab vagy film károsan is hat a gyermek fejlődésére. Az önző szülők a saját érdeküket és nem a gyermek érdekét tartják szem előtt, de ezzel maguk sincsenek mindig tisztában s amikor rávezetik erre őket, rendszerint nagyon szégyenlik magukat.

Még veszedelmesebbek azok az önző szülők, akiknek önzését a kapzsiság irányítja. Az ilyen kapzsi, sóvár emberek megölik gyermekeikben a gyermeket és kifosztják tehetségüket. Agyondícsérik és tapsolják, agyonbízattatják és agyontaníttatják, mindenképen csodagyereket akarnak belőle formálni, ahelyett, hogy harmónikus fejlődést biztosítanának neki, ahelyett, hogy fegyelmezett, becsületes, dolgozó és boldog embert nevelnének belőle. Nagyon sokan aprópénzre váltják fel gyermekeik gyermek voltát s pár pengőért késő estig ott kell virrasztaniok színházi kulisszák nem gyermeknek való világában. A csodagyerekké nevelt gyermekből némelyik szülő egyenesen aranyhegyeket igyekszik kipréselni kapzsi, beteges pénzimádatával. Ez a csodagyerek-kultusz oly ijesztő méreteke ölt már napjainkban, hogy a hatóságoknak kellene megálljt kiáltani azon szülők felé, akik színpadra, hangversenyterembe, filmgyárba hurcolják koravén, sápadt, fáradt csodagyerekeiket. A sajtó egy jó része is még nagyobbra növeli e kapzsi szülők pénzimádatát. Érdekes tünete a mai életnek, hogy bár személyesen nem ismerik a filmvilág koronázatlan királyait és királynőit, magánéletükről mégis jobban vannak informálva az emberek, mint a közvetlen szomszéd, vagy jóismerős életéről. Az újságok hozzák a sztár fényképét, megírják róla milyen nyakkendőt visel, mit reggelizik, hányadszor válik most el, az illusztrált lapok hozzák a papucsát, autóját és ölebe fotografiáját és így tovább. Ez mind csak arra való, hogy az önző szülők kapzsi vágyát még nagyobbra növeljék.

Szomorú, de nagyon idevágó példa a szegény kis, valamikor nagy közkedveltségnek örvendő Coogan Jackie esete. A szülők, bár hatalmas vagyonra tettek szert a kis Jackie filmszínészi keresetével, nem érték be az

összegyűlt vagyonnal, kapzsiságunkban még többet akartak. Alig járt ki pár osztályt a fiú, még a serdülőkorban sem engedték pihenni, hanem még ezt a kényes korszakot is a pénzharácsolásra szerették volna felhasználni a szülők. 1928-ban Londonba hurcolta papája a rövidnadrágos kis fiút, ahol mélabús négerdalokat énekelt és négertáncokat lejtett. A lapok azt írták róla, hogy finom arcocskáján látszott az undor, azaz papája business-szelleméről való véleménye. A félig telt ház miatt másnap már Párisba hajózáztak át. A nagyobb siker kierőszakolása céljából egy kis humort is vegyítettek a számok közé. Az apa rákönyökölt a fiú vállára s a fiú rászólt: Papa ne támaszkodj rám! — Miért ne támaszkodjam, amikor már tíz éve ezt csinálom. — Arra célzott, hogy már tíz éve él a család a kis fiúból. Fagyosan fogadta a közönség ezt is, sőt a lapok egyenesen megírták, hogy épen elegendő támaszkodtak már a kapzsi szülők rá, épen ideje volna már abbahagyni. Ez a szülői kapzsi önzés tényleg annyira elfajult már, hogy mind gyakrabban hallunk és olvasunk olyan esetekről, amikor hatósági beavatkozás válik szükségessé.

Hajós Elemér.

IRODALOM.

Unitárius pedagógia és transzilvánizmus. A természetben nincsen ugrás és a szellem életében nincsen kihagyás. Még a legsötétebb idők is érelik az elvetett magokat és tartalékul elraktározzák a századokon át garmadába gyűlt termést. Az utolsó évtizedeknek is ez a tanulsága. Politikai történelmi katasztrófák érték a magyarságot egyénenként és tömegenként, de mivel a szellem életét nem lehet megszüntetni, a magyar szellemtörténet egysége mégsem szakadt meg, inkább — ha kesregélesek, tévedések, tapogatózások, hősi próbák után is — önmagára ébredt s jobban felismerte speciális és *általános* feladatait. A két feladat szervesen összetartozik, de súlyos próbák kellettek hozzá, hogy ezt az összetartozást felismerjük. Az ilyen feladathoz önmagunk becsületes revíziója kell, történelmi ismereteink szigorú újraélése, ítéleteink új felmérése, egy új szintézis, mely élesen megvilágítja a múltat, az életmozaik részleteinek szerepét, hogy annál inkább tudatosakká váljanak az általános célok.

A válságos korszak a sajátos felismeréseket és a nagy szintéziseket szokta felvirágoztatni. A magyar szellemtörténet is ezt a folyamatot mutatja az utolsó másfél évtized alatt. Irodalmi, társadalmi, politikai, művészeti felfogásban az elszakadt területeken új izek és színek mutatkoztak meg: az elszakadt néprészek eddig lappangó sajátosságai. Felvidék—Erdély—Délvidék: mind különös értékeket reveláltak s így más-más relációt mutattak az általános magyar szellemhez. Talán nincs vagy nem volt külön neve minden ily sajátos lelkiségnek, de mégis megvolt. Talán Erdélyben leginkább, mely századok távolából hozta a nagy történelmi szerepet, mely nemcsak önmaga érdekeinek, de az egyetemes magyar szellemnek megélésére és kifejezésére tette képessé.

A transzilvánizmus élő valóság. Húsz évvel ezelőtt mondta *Ady Endre* e sorok írójának: ha öt percig beszélget valakivel, megismeri, erdélyi-e vagy nem? Leginkább az irodalom mutatta meg a transzilvánizmus élő valóságát. Írók és irodalom-